

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tēmu *Ilgtermiņīgās attīstības nozīme jaunajā finanšu plānā*

(2005/C 267/04)

Eiropas Savienības Padomes nākamā prezidentūra Luksemburga 2004. gada 29. novembrī saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par *Ilgtermiņīgās attīstības nozīmi jaunajā finanšu plānā*

Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par Komitejas dokumenta sagatavošanu, pieņēma atzinumu 2005. gada 18. aprīlī. Ziņojumu sniedza *Sirkeinen* kdze, līdzziņotāji bija *Ehnmark* kgs un *Ribbe* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 417. plenārajā sesijā 2005. gada 11. un 12. maijā (2005. gada 11. maija sēdē) ar 151 balsi "par", 1 balsi "pret" un 8 balsīm atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. Ievads.

1.1 EESK jau agrāk ir pieņēmusi visaptverošus atzinumus par ES ilgtermiņīgās attīstības stratēģiju. Šajā izpētes atzinumā EESK pēc Luksemburgas prezidentūras lūguma apskata ilgtermiņīgās attīstības un finanšu plānu savstarpējo saikni; t.i., ko var un vajag ievērot budžeta politikā, lai integrētu un pastiprinātu ilgtermiņīgu attīstību. Minētais atzinums ir veidots atbilstoši virsrakstiem — prioritārajām jomām — paziņojumā par finanšu plānu.

1.2 ES budžeta un ilgtermiņīgās attīstības mērķa saikne ir sarežģīta. EESK šajā atzinumā cenšas izskaidrot minēto saistību, tomēr nav iespējams aptvert visas detaļas. Tādēļ ir svarīgi savākt un vispārīgi analizēt informāciju un viedokļus par attiecīgajiem jautājumiem.

1.3 EESK ir gatava un vēlas aktīvi iesaistīties ilgtermiņīgās attīstības turpināšanas darbā. Šajā nolūkā tā var dot nozīmīgu ieguldījumu, pildot tai 2005. gada marta Eiropadomes uzticētos pienākumus Lisabonas Stratēģijas īstenošanā. Interaktīvais tīkls, kas ietver pilsonisko sabiedrību un ieinteresētās personas, kuras lūdza to izveidot, ir atbilstoša platforma efektīvam, daudzdimensionālam (ekonomiskam, sociālam, vides) un skaidram novērtējumam, vienlaicīgi veicinot līdzdalību Kopienas politikā pamatstruktūru līmenī.

2. Komisijas paziņojums par finanšu plānu laika posmam no 2007. gada līdz 2013. gadam.

2.1 Komisija 2004. gada 10. februāra paziņojumā "Mūsu kopīgās nākotnes veidošana — paplašinātās Savienības politiskās problēmas un budžeta līdzekļi laika posmā no 2007. gada līdz 2013. gadam" ⁽¹⁾ izklāsta prioritātes attiecībā uz paplaši-

nāto Eiropas Savienību un priekšlikumus par finanšu prasībām, instrumentiem, pārvaldību un jauno finanšu shēmu, kā arī finansēšanas sistēmu. Nākamā finanšu plāna trīs prioritātes ir šādas:

— iekšējā tirgus izveide, lai jo īpaši sasniegtu vispārējo mērķi — ilgtermiņīgu attīstību,

— Eiropas pilsoniskuma, kas ir atkarīgs no brīvības, tiesiskuma un drošības telpas izveides un sabiedrisko labumu pieejamības, politiskā koncepcija, un

— Eiropa kā globāls partneris, kas veicina ilgtermiņīgu attīstību un sekmē drošību.

2.1.1 Priekšlikums attiecībā uz jauno finanšu shēmu ir sadalīts zem šādiem virsrakstiem (iesniegt kā pielikumu)

1. Ilgtermiņīga izaugsme

1a. Konkurētspēja saistībā ar izaugsmi un nodarbinātību

1b. Kohēzija saistībā ar izaugsmi un nodarbinātību

2. Dabas resursu saglabāšana un pārvaldīšana iesk. lauksaimniecību

3. Pilsoniskums, brīvība, drošība un tiesiskums

4. ES kā globāla partnere

5. Administratīvā vadība.

2.1.2 Komisija ierosina palielināt 1. prioritārās jomas izdevumus. Kopējos saistību apropriējumus iecerēts palielināt no 120,7 miljoniem *euro* 2006. gadā līdz 158,4 miljoniem *euro* 2013. gadā. Minētie apropriējumi sedzami ar maksājumiem 1,24 % apmērā no NKI, ieskaitot rezerves iemaksu 0,10 % apmērā.

⁽¹⁾ KOM(2004) 101 galīgā red.

2.1.3 Atzinumā par finanšu plānu 2007.-2013. gadam EESK kopumā atbalsta minēto paziņojumu, jo tas ir saskanīgs ierosinājums, kas pamatojas uz stingru un tālredzīgu politisku nostādni, tajā ir noteiktas skaidras un konsekventas praktiskās politiskās prioritātes un izvēles iespējas, kā arī minētais paziņojums ir samērīgi izstrādāts. Attiecībā uz Kopienas budžeta pašu resursiem EESK uzskata, ka "jaunajā plānošanas periodā 2007. — 2013. gadam jāizvēlas palielināt Kopienas budžeta pašu resursus, pārsniedzot pašreizējā budžeta ietvarus, bet nepārsniedzot 1,30 % IKP".

3. Vispārīgas piezīmes.

3.1 Jaunajos finanšu plānā, kas ir ES budžeta 2007. — 2013. gadam pamats, ir ļoti svarīgi skaidri atspoguļot Savienības prioritātes, jo īpaši Lisabonas mērķus un ilgtspējīgu attīstību. Šajā nolūkā jāveic izdevumu ievērojama pārstrukturēšana. Ja finanšu plāns, ņemot vērā tā samērā ilgo darbības termiņu, nevedīs ES attīstību pareizajā virzienā, ir maz cerību, ka to spēs paveikt citi darbības plāni vai vēlākas finanšu korekcijas.

3.2 EESK šajā atzinumā neizskata sīki jautājumu par pašu resursu apjomu tādēļ, ka tas jau izdarīts 2.1. punktā minētajā iepriekšējā atzinumā. Svarīgi tomēr ir atzīmēt, ka Eiropa nevar pārliecinoši sasniegt savas prioritātes un apmierināt iedzīvotāju vajadzības un ieceres, ja tai nav spēcīgu finanšu resursu. ES finansējums var atstāt būtisku pavairojošu efektu uz kopējiem līdzekļiem, kas paredzēti izvirzītajiem mērķiem, un šis potenciāls ir jāizmanto pilnībā. Šobrīd ir zināms saspīlējums starp, pirmkārt, neto maksātāju dalībvalstu viedokļiem, otrkārt, pašreizējo galveno saņēmēju dalībvalstu viedokļiem, treškārt, jauno dalībvalstu un to pilsoņu politiskajām saistībām un, ceturtkārt, resursu pārdales vajadzībām saistībā ar ES jaunajām prioritārajām jomām. Komiteja uzsver, ka izdevumu pārstrukturēšana attiecībā uz Savienības prioritārajām jomām jāveic neatkarīgi no galīgi izlemtā pašu resursu apjoma.

4. Ilgtspējīgas attīstības koncepcija.

4.1 ES ilgtspējīgas attīstības stratēģija pamatojas uz t.s. "trīs pilāru" — saimniecisko, sociālo un vides apsvērumu — savstarpējo pārklāšanos, atkarību un vienotību. Ilgtspējīga attīstība attiecas gan uz kvantitatīvajiem, gan kvalitatīvajiem aspektiem. Politiskajos lēmumos vienlaikus jāņem vērā visi trīs minētie aspekti. Politikai, kas piemērojama galvenokārt vienai no minētajām jomām vai citām politikas jomām, jābūt saskaņīgai ar pārējo jomu mērķiem.

4.2 Ilgtspējīgā attīstībā ir ilgtermiņa un globālais aspekts. Paaudžu taisnīgums nozīmē, ka pašreizējās paaudzes nedrīkst

dzīvot uz nākamo paaudžu rēķina. Taisnīga vispārējā sadale nepieļauj dzīvot uz citu sabiedrības grupu rēķina vai kavēt to labklājības attīstību vai vispārēju nabadzības izskaušanu.

4.3 Ilgtspējīgas attīstības stratēģijas definīcija atšķiras no stratēģijas standartdefinīcijas tādēļ, ka tajā nav noteikts mērķis un pasākumu programma tā sasniegšanai, bet tā kā galveno mērķi nosaka pašas stratēģiskās pieejas attīstībai ilgtspēju. Ilgtspējīgai attīstībai nav iespējams noteikt beigu termiņu, jo ilgtspējīga attīstība ir drīzāk process nekā mērķis. Svarīgi ir nodrošināt, lai ilgtermiņa norises, jo īpaši ilgākā laika posmā, būtu savstarpēji saskaņotas un nemainīgi vērstas uz atbilstību iepriekš minētajiem kritērijiem (4.1. un 4.2. punkts). Tā ir ilgtspējīgas attīstības faktiskā problēma — to nevar sasniegt tikai ar atsevišķu mērķu vai politiku starpniecību, pat ja būtu jāspēj novērtēt galvenās izmaiņas pamatvirzienos (piemēram, progress tūkstošgades mērķu īstenošanā).

4.4 Ilgtspējīgai attīstībai nepieciešama augsta saskaņības pakāpe politikas jomā ES un valstu līmenī. Kopējie centieni lielā mērā ir liela un neliela apjoma pasākumu apvienojums, kas pretdarbojas nelīdzsvarotai attīstībai un veicina vispārējiem mērķiem atbilstošas izmaiņas. Šādas koncepcijas viena no vissarežģītākajām problēmām ir tādu rādītāju izstrāde, kas pienācīgi atspoguļo attīstības gaitu.

4.5 ES ilgtspējīgas attīstības stratēģija šobrīd koncentrējas uz dažām visneatliekamākajām ilgtspējību neveicinošām tendencēm mūsu sabiedrībā — klimata izmaiņām, transportu, sabiedrības veselību un dabas resursiem. Citas izmaiņas, piemēram, nabadzības izskaušana un iedzīvotāju populācijas novecošana pagaidām ir nobīdītas malā, lai pievērstos tām vēlāk.

4.6 EESK savos agrākajos atzinumos par ilgtspējīgu attīstību ir pieprasījusi rīcību dažās politikas jomās. Attiecīgās jomas ir šādas: atbalsts privātajiem un publiskajiem ieguldījumiem jaunās un tīrajās tehnoloģijās, jauni pasākumi darba kvalitātes uzlabošanai, cenu noteikšana par dabas resursu izmantošanu, kā arī stratēģijas, lai samazinātu atkarību no izrakteņu kurināmā.

4.7 Politika minētajās jomās, lai cik nozīmīga tā būtu, tomēr nespēj nodrošināt ilgtspējīgas attīstības mērķa sasniegšanu. Ilgtspējības mērķis un kritēriji ir jāatspoguļo visās politikās. Saskaņīgāk jāizstrādā ES atsevišķās politikās.

4.8 Šķiet, ir pienācis laiks atkārtoti izskatīt ES ilgtspējīgas attīstības koncepcijas formu. Ilgtspējīgas attīstības stratēģijas turpmākajā pārskatīšanā būs jāapsver, kā vislabāk īstenot ilgtspējīgas attīstības vispārējo principu.

5. Finanšu plāns un ilgtspējīga attīstība.

5.1 Budžeta struktūra un sīki izstrādātais saturs būtiski ietekmē ES norišu virzību. Budžeta struktūras atjaunošana, norādot jaunās prioritārās jomas, raksturo ilgtspējīgas attīstības nozīmīguma atzīšanu. EESK izsaka cerību, ka iepriekš minētais tiks atspoguļots budžeta izpildē reālā izteiksmē, nevis tikai veicot tās pašas darbības tādā pašā veidā, tikai ar jaunu nosaukumu.

5.2 EESK piekrīt Komisijas viedoklim par to, ka, plānojot Lisabonas stratēģijas īstenošanu līdz 2010. gadam, prioritāte jāpiešķir izaugsmei un nodarbinātībai. Izaugsme jāsaprot kā ekonomiskā izaugsme, ņemot vērā Eiropas tādas pamatvērtības kā sociālā integrācija, veselības un vides aizsardzība. Konkurētspēja un ekonomiskā izaugsme nav galīgie mērķi, bet gan līdzekļi sociālo un ekoloģisko mērķu sasniegšanai. Problēma tomēr ir tāda, ka konsekvēnti lēnāka izaugsme un vājāka konkurētspēja ES salīdzinājumā ar citām galvenajām ekonomikas zonām var radīt draudus Eiropas sociālajam modelim un mūsu ekoloģiskajām vērtībām.

5.3 Lēmumos par budžetu jāņem vērā arī tas, ka sociālā un ekoloģiskā attīstība arī veicina ekonomisko izaugsmi.

5.4 Attiecībā uz ilgtspējīgu attīstību ES sasniegumi nav viendabīgi. Stāvoklis dalībvalstīs ir ļoti atšķirīgs. Dažas valstis ir spējušas veiksmīgi apvienot salīdzinoši spēcīgu ekonomisko izaugsmi ar augsta līmeņa sociālo un vides aizsardzību. Šķiet, ka ir vērojama dažādu jomu norišu pozitīva mijiedarbība. Dažas citas dalībvalstis cīnās ar pretēju situāciju, kurā apvienojusies gausa izaugsme, grūtības sociālo problēmu risināšanā un atpalikusi ekoloģiskā attīstība. Jauno dalībvalstu stāvoklis atšķiras no stāvokļa vecajās dalībvalstīs, un tās raksturo izaugsme un manāma attīstība, tomēr jaunajām dalībvalstīm ir problemātiska sākotnējā situācija pārējos "pīlāros".

5.5 Paplašināšana ir bijusi dominējošais izmaiņu faktors ES pēdējos gados un, iespējams, tas saglabāsies arī laika posmā no 2007. gada līdz 2013. gadam, uz ko attiecas finanšu plāns. Acīmredzot, tas ir ievērojami ietekmējis arī budžetu, jo īpaši kohēzijas izdevumus. EESK jau ir izskatījusi paplašināšanas, kohēzijas un finansējuma problēmas saistībā ar citiem jautājumiem. Attiecībā uz ilgtspējīgu attīstību ir skaidrs, ka pievienošanās ES ir galvenā problēma saistībā ar valstu tādas politikas izstrādi, kas vērsta uz ilgtspējīgu attīstību, un līdzdalību ES kopējos pasākumos un jautājumu izskatīšanā. Pēc pievienošanās

ES *acquis communautaire* virza dalībvalstu attīstību vides, veselības aizsardzības, sociālajā un pārējās jomās uz ilgtspējību, ciktāl *acquis* veicina ilgtspējīgu attīstību (kas *acquis* nav precīzi formulēta). Lielākā daļa pasākumu virzībā uz ilgtspējību tomēr vēl ir jāveic. Atbalsta programmas, kas sniedz palīdzību gan finanšu resursu, gan speciālo zināšanu veidā, var palīdzēt un tām jāpalīdz attiecīgajām sabiedrības grupām virzīties uz ilgtspējīgu attīstību.

5.6 Ilgtspējīgas attīstības stratēģijas prioritārās jomas, kā arī pārējās jomas, kurās ir atzītas ilgtspējību neveicinošas tendences un kas minētas 4.4. un 4.5. punktā, jāuzskata par prioritārām arī budžeta politikā.

5.7 Budžeta pozīcija pati par sevi nav ne "ilgtspējīga", ne "nenoturīga". Ilgtspējīgas attīstības ietekme ir atkarīga no finansējamo projektu sīki izstrādātām programmām, mērķiem un kritērijiem.

5.8 Pamatlīdzeklis, lai nodrošinātu politikas vienotību ar ilgtspējīgas attīstības mērķiem, ir ietekmes novērtējums. To ir atzinušas visas ieinteresētās aprindas, ieskaitot Komisiju, tomēr virzība uz visu svarīgo priekšlikumu sistemātisku, neatkarīgu un kompetentu novērtējumu ir lēna. EESK uzskata jaunā finanšu plāna sagatavošanu un īstenošanu par iespēju beidzot praktiski ieviest sistemātisku novērtējumu.

5.9 Ietekmes novērtējumi jāveic par katru atsevišķo budžeta programmu un tās mērķiem. Šajā sakarā jo īpaši jāpārtrauc atbalsts ilgtspējību neveicinošiem pasākumiem saistībā ar jomām, kas noteiktas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā un saskaņā ar EESK atzinumiem. Ietekmes novērtējums attiecībā uz ilgtermiņa ilgtspējīgu attīstību jāievieš arī Lisabonas stratēģijā atbilstoši EESK iepriekšējiem ieteikumiem.

5.10 Saskaņā ar dažādām budžeta pozīcijām un programmām finansējamo projektu atlasei jāizmanto skaidri un pārredzami kritēriji. Tajos jāiekļauj tādi ilgtspējības kritēriji kā projekta ietekme uz vidi, veselību, darbavietu radīšanu vai zudumu un ES konkurētspēju.

5.11 Īpaša uzmanība veltāma struktūrfondu un Kohēzijas fonda līdzekļu izmantošanai, lauksaimniecības izdevumu, kā arī TEN programmu līdzekļu izmantojumam. Minētajās ES darbības jomās, kurās ir lielākie ES izdevumi, izvēle sistemātiski jāvirza uz tādiem risinājumiem, kuri iespējami pilnīgāk atbilst ilgtspējības kritērijiem.

5.12 Minētajās jomās vajadzīga arī rezultātu un iztērēto naudas summu ietekmes labāka pārraudzība. Nepietiek tikai kontrolēt, cik daudz naudas ir iztērēts un vai ir bijuši kādi administratīvo noteikumu pārkāpumi. Lai varētu pareizi virzīt darbību, ir vajadzīga ietekmes visaptveroša izpēte saistībā ar ilgtspējīgas attīstības kritērijiem.

5.13 Veicot tikai ierosinātās politikas ietekmes novērtējumu, ne vienmēr iegūstama pilnīga aina lēmumu pamatošanai. Dažos gadījumos jāpēta arī bezdarbības ietekme un rezultāti jāvērtē, salīdzinot dažādu iespējamo pasākumu ietekmi.

6. Piezīmes par finanšu plāna prioritārajām jomām.

6.1 A. Ilgtspējīga izaugsme — Konkurētspēja saistībā ar izaugsmi un nodarbinātību.

6.1.1 EESK piekrīt Komisijas priekšlikumā izvirzītajiem galvenajiem mērķiem attiecībā uz konkurētspēju saistībā ar izaugsmi un nodarbinātību: uzņēmumu konkurētspējas veicināšanu pilnībā integrētā vienotā tirgū, Eiropas lietišķo pētījumu, eksperimentālo izstrādņu un tehnoloģiju attīstības intensitātes pastiprināšanu, Eiropas savienošanu ar ES tīklu starpniecību, izglītības un apmācības un sociālās politikas programmas kvalitātes paaugstināšanu un palīdzību Eiropas sabiedrībai paredzēt un pārvaldīt izmaiņas.

6.1.2 Šajā sakarā EESK jo īpaši vēlas uzsvērt zināšanu, pētniecības un attīstības un jauno tehnoloģiju būtisko nozīmi. Pievēršot īpašu uzmanību iepriekš minētajam un nodrošinot pietiekamus līdzekļus, Eiropai ir unikāla izdevība paaugstināt produktivitāti, konkurētspēju, sekmēt izaugsmi un nodarbinātību, neskatoties uz nežēlīgu konkurenci citur pasaulē, un arī mazināt vides un dabas resursiem radīto spriedzi, izmantojot ekoloģiski efektīvākus tehnoloģiskos risinājumus iedzīvotāju vajadzībām saistībā ar veselības aizsardzību un drošību.

6.1.3 Nesen notikušajā ieinteresēto personu forumā par ilgtspējīgu attīstību ES, ko 14. — 15. aprīlī sadarībā ar Komisiju organizēja EESK, tika uzsvērts, ka ilgtspējīga attīstība kā visaptverošs Eiropas Savienības mērķis rada nepieciešamību pēc sistemātiska ilgtermiņa darba pētniecības un attīstības jomā, kas aptvertu visus trīs "pīlārus" — ekonomisko, sociālo un vides attīstību. Vairākas ES augstskolas un zinātniskie institūti ir izveidojuši sadarbības tīklus saskaņotam pētniecības darbam ilgtspējīgas attīstības jomā. Finanšu plāni paver lielisku iespēju atbalstīt gan minētās, gan citas iniciatīvas.

6.1.4 Vispārējās konkurences pastiprināšanās izraķtenu un naftas jomā — tikai divi, bet raksturīgi piemēri — un tās ietekme uz izmaksām apstiprina nepieciešamību izstrādāt

jaunus materiālus, jaunus ražošanas procesus un tehnoloģijas ar resursu efektīvāku izmantošanu.

6.1.4.1 EESK tādēļ vēlreiz apstiprina iepriekš izteikto atbalstu Komisijas priekšlikumiem attiecībā uz Eiropas Pētniecības telpu, 7. ietvarprogrammas finansējuma dubultošanu un Rīcības plāna vides tehnoloģiju jomā uzsākšanu. Jaunajos atzinumos par 7. ietvarprogrammu un īpašajām programmām EESK ietvers arī ilgtspējīgas attīstības aspektu.

6.1.5 Finanšu plāna daļā, kas papildus pētniecībai un attīstībai un inovācijai attiecas arī uz Eiropas komunikāciju tīkliem (TENs), īpaši jāuzsver enerģētika un transports. Īpaša prioritāte piešķirama atjaunojamās enerģijas veidu tehnoloģiju attīstībai un ieviešanai tirgū, ergoefektivitātei un risinājumiem saistībā ar bezatkritumu enerģiju. TEN-T projekti, kas tikai palielina transporta apjomu, neatbilst ilgtspējības principam.

6.1.6 EESK vairākos atzinumos ir uzsvērusi, ka jo īpaši transporta un enerģētikas jomā nepieciešami papildu pasākumi norīšu pārorientēšanai uz ilgtspējību. Komiteja šajā sakarā ir ierosinājusi arī politikas virzienus. Paziņojumā par finanšu plānu nav skaidri norādīts, vai iepriekš minētajam nolūkam ir paredzēts piešķirt pietiekamus līdzekļus.

6.1.7 Sagatavojot ES dalībai intensīvi konkurējošajā globālajā kopienā, finanšu plānā būs jārisina divas diametrāli pretējas problēmas: pirmkārt, augstais bezdarba līmenis lielākajā daļā ES dalībvalstu, otrkārt, vajadzība pēc vairāk cilvēkiem darba tirgū vistuvākajā nākotnē. EESK jau ir sniegusi ieteikumus minētajos jautājumos vairākos nesen pieņemtajos atzinumos par tēmām "Nodarbinātības politika: EESK loma pēc ES paplašināšanās un Lisabonas procesa perspektīvā", "Uzņēmējdarbības konkurētspēja" un "Lisabonas stratēģijas īstenošanas pilnveidošana".

6.1.8 EESK jo īpaši vēlētos ietvert jaunu pieeju mūžizglītībai, jo tā ir līdzeklis nodarbinātības uzlabošanai un aktuālo problēmu labākas izpratnes veidošanai, ņemot vērā ilgtspējīgu attīstību. Mūžizglītība ir viens no galvenajiem trūkstošajiem posmiem Lisabonas stratēģijas īstenošanas pasākumos. Nopietna apņemšanās attiecībā ilgtspējīgu attīstību minētajā jomā prasa sociālo partneru sadarbību, kā arī dalībvalstu papildu finanšu iemaksas.

6.2 B. Kohēzija saistībā ar izaugsmi un nodarbinātību.

6.2.1 Kohēzija bija nepieciešama integrācijas procesa padziļināšanai. EESK atzinīgi vērtē Komisijas centienus novirzīt kohēzijas pasākumus uz ilgtspējīgas attīstības mērķiem.

6.2.2 Kohēzijas politikas mērķim jābūt saimnieciskās darbības efektivitātes paaugstināšanai un jaunu un labāku darbavietu radīšanai, mobilizējot neizmantotos resursus. ES līdzekļi nav izmantojami neveiksmīgu uzņēmumu atbalstam veidā, kas kropļo konkurenci vai tikai pārceļ darbavietas no ES vienas vietas uz citu. Pasākumi koncentrējami galvenokārt jaunu, noturīgu darbavietu, konkurētspējas pieauguma, cilvēku kapitāla un fiziskā kapitāla, iekšējā tirgus konsolidācijas un darbaspēka mobilitātes pilnveidošanas atbalstam.

6.2.3 Jāatbalsta resursu novirzīšana uz atpalikušajiem reģioniem (1. mērķis) un koncentrācija, lai nodrošinātu to labāku atbilstību ES ilgtspējīgas attīstības vispārējiem stratēģiskajiem mērķiem. Lai padziļinātu iekšējā tirgus integrāciju, lielāka uzmanība jāpievērš pārrobežu sadarbībai.

6.2.4 Jānosaka pārejas periods tiem reģioniem, kuru IKP uz vienu cilvēku paplašināšanas statistiskā efekta dēļ pārsniedz 75 % no Kopienas vidējā IKP. Subsīdijas tomēr ir pakāpeniski jāsamazina.

6.2.5 Attiecībā uz iepriekš minēto jāievieš arī skaidri noteiktas kvalitatīvās pārbaudes. "Briseles nodrošinātā" finansējuma pieejamības dēļ ievērojams resursu apjoms, ko varēja izmantot daudz efektīvāk, ir izmantots plānošanai. Reģionālā plānošana ne vienmēr Eiropā ir radījusi arī jaunas darbavietas.

6.2.6 Jānodrošina lielāka līdzdalības pakāpe konkrētos pasākumos, kas vērsti uz ilgtspējīgu attīstību vietējā un reģionālā līmenī. EESK iesaka vērtēt projektus kohēzijas jomā ne tikai attiecībā uz ekonomisko izaugsmi un nodarbinātību, bet arī saistībā ar to ietekmi uz attiecīgā reģiona ilgtermiņa ilgtspējīgu attīstību.

6.3 Dabas resursu saglabāšana un pārvaldīšana.

Kopējā lauksaimniecības politika (KLP)

6.3.1 Atzinumā "KLP nākotne" ⁽²⁾ Komiteja izsmeloši aprakstīja un komentēja dažādos ES reformu pasākumus lauksaimniecības politikas jomā, un norādīja uz sarežģīto situāciju saistībā ar ilgtspējīgu lauksaimniecību Eiropā globalizēta tirgus kontekstā. Tā konstatēja, ka pirms visām veicamajām reformām vienmēr ir tikusi izteikta kritika un norisinājušās debātes par agrāro izdevumu sociālo taisnīgumu un līdzsvarotību, kā arī par to ekoloģiskajām sekām. Minētās debātes nav noslēgušās ar Luksemburgas reformu.

6.3.2 Tas rosināja Komisiju izstrādāt aizvien jaunus priekšlikumus par lauksaimniecības izdevumu pārdali "lielākas ilgtspējas" virzienā. Piemēram, toreizējais lauksaimniecības komisārs Fischler vispirms ierosināja noteikt augšējo robežu un vēlāk regresīvu maksājumu samazināšanu, lai tādējādi nodrošinātu atbalsta līdzekļu "taisnīgāku" sadali. Komisāri McSharry un Fischler jau ir vairākkārt apsprieduši arī tiešā atbalsta obligāto

piesaisti spēkā esošās tiesības papildinošiem vides ierobežojumiem, lai novērtētu arī finansējuma ietekmi uz vidi. Tomēr priekšlikumi neguva Padomes vairākuma atbalstu.

6.3.3 Saskaņā ar 2003. gada vasarā nolemtajām lauksaimniecības reformām dalībvalstīm ir divi saimniecības maksājuma varianti, ar kuru palīdzību īstenot jaunus tiešos maksājumus: saimniecības maksājums, kura summa pamatojas uz esošajām saimniecības subsīdijām, vai saimniecības maksājums, kas aprēķināts, pamatojoties uz saimniecības platību vai vismaz ņemot to vērā (tā sauktā reģionalizācija).

6.3.4 Nevienā no iepriekš minētajiem gadījumiem attiecīgā maksājuma piesaiste darbavietu saglabāšanai un/vai radīšanai arī šoreiz nav obligāta. Uz ilgtspējības apspriešanas fona minētais jautājums noteikti izraisīs jaunas debātes sabiedrībā tāpat kā ar to saistītais jautājums par vides komponenti.

6.3.5 Galu galā, "savstarpējās atbilstības standarti", kas jāievieš lauksaimniekiem, ir samērā atbilstoši spēkā esošajiem tiesību aktiem, un tas ir fakts, kurš dažās dalībvalstīs, transponējot reformu attiecīgās valsts politikā, jau ir izraisījis asus strīdus.

6.3.6 EESK saprot, ka valsts naudas līdzekļu pārskaitījumam vienmēr jābūt saistītam ar kopīgo labumu un izdevīgumu. Maksājumiem jābūt attaisnojamiem, pamatotiem un sabiedrībā akceptētiem. Ideālā gadījumā jābūt skaidri atpazīstamai saiknei starp KLP un Gēteborgas un Lisabonas stratēģiju ilgtspējības mērķiem (darbavietu radīšana, sociālā taisnīguma veicināšana, vides saglabāšana); pašlaik tomēr šāda saikne, vismaz lielākajai daļai iedzīvotāju, ir tikko pamanāma. Tas noteikti izraisīs turpmākas diskusijas par šādiem maksājumiem kopumā, kā arī lauksaimnieku lomu minēto mērķu īstenošanā. Pretēji lauksaimnieku un lopkopju gribai veiktās KLP reformas termiņa vīdus novērtējums ir jāvirza uz atbalsta sniegšanu ilgtspējīgiem lauksaimniecības ģimenes uzņēmumiem, kas veidotu pamatu reformas sociālajai leģitimitācijai.

6.3.7 Maksājumi saskaņā ar KLP pirmo pīlāru un jo īpaši tiešie maksājumi daudziem lauksaimniekiem ir būtiski svarīgi. Savstarpēji nesaistītie tiešie maksājumi tā vietā, lai piedāvātu jebkādu politisku darbības jomu lauksaimnieku virzīšanai uz noturīgu ražošanu, tomēr ir tikai līdzeklis ienākumu aizsardzībai, kas pat nenodrošina visus lauksaimniekus vienlīdzīgi.

6.3.8 Saskaņā ar otro pīlāru — atbalsts lauku attīstībai — uz maksājumiem attiecas skaidri noteiktas pretsaistības, kas noteiktas Kopienas līmenī izstrādātās programmās. Kā piemēru var minēt programmas agrovides jomā, atbalstu organiskajai lauksaimniecībai, lauksaimnieciskās darbības diversifikāciju (piem., neapstrādātu produktu apstrādes un tirdzniecības veicināšanu), kā arī atbalstu mazajiem un vidējiem uzņēmumiem lauku apvidos.

⁽²⁾ OV C 125, 27.05.2002., 87.-89. lpp.

6.3.9 Šajā sakarā atbilstošs ir jaunās Lauksaimniecības komisiāres Fišeres-Boelas piezīme. Saistībā ar Zaļās nedēļas atklāšanu Berlīnē 2005. gada 20. janvārī viņa pieprasīja "noteikt lauku attīstību par Lisabonas stratēģijas izšķirošo daļu". Minētajā kontekstā ir interesanti citu komisiāres kabineta locekļu izteikumi, saskaņā ar kuriem neviens nerēķinās ar darbavietu radīšanu saskaņā ar pirmo pīlāru, bet lauku attīstības politikā tomēr ir saskatāms ievērojams potenciāls. EESK uzskata, ka būtu īpaši noderīgi, ja Komisija pēc iespējas drīzāk veiktu pētījumu, lai ar faktiem apstiprinātu KLP divu pīlāru iespējamo ietekmi uz nodarbinātību, vidi un sociālajiem jautājumiem.

6.3.10 Šobrīd izskatāmajā jaunās regulas par lauku attīstību projektā ir paredzēts veikt vairāk pasākumu minētajā jomā (piem., finansējums Natura 2000 ietvertajām teritorijām un Ūdens pamatdirektīvas īstenošana). Lauku attīstība tādējādi kļūst par aizvien nozīmīgāku politisko līdzekli lauksaimnieku virzībai uz ilgtspējību, ko EESK vērtē atzinīgi.

6.3.11 Komisijas plānā 2007.-2013. gadam tomēr ir paredzēts saglabāt lauku attīstības budžetu pašreizējā līmenī. EESK to saprot tā, ka, ņemot vērā noteiktos mērķus, lauku attīstībai ir piešķirts nepietiekams finansējums pat ES finanšu plānā.

6.3.12 Ņemot vērā lauku attīstības pasākumu būtisko saistību ar debatēm par ilgtspējību, Komiteja absolūti nespēj saprast Padomes pašreizējās diskusijas, ko uzsāka sešas neto maksātājas dalībvalstis, par radikāliem samazinājumiem minētajā jomā.

6.4 Pilsoniskums, brīvība, drošība un tiesiskums.

6.4.1 Lai Eiropas iedzīvotājiem nodrošinātu patiesas brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, ir nepieciešama rīcība Eiropas līmenī gan efektivitātes panākšanai, gan arī finansiālā sloga sadalei. Imigrantu sekmīga integrācija ir sociālās kohēzijas jautājums un arī ekonomiskās efektivitātes priekšnoteikums. EESK atbalsta Eiropas Ārējo robežu aģentūras izveidi, kopēju patvēruma un imigrācijas politiku, pasākumus attiecībā uz likumīgajiem rezidentiem un trešo valstu pilsoņiem, kas tikko ierašanās ES, kā arī attiecībā uz nelikumīgo rezidentu iecelšanas novēršanu un viņu izraidīšanu.

6.4.2 Būtiska Savienības problēma ir noziedzības un terorisma novēršana un apkarošana. Pietiekami līdzekļi drošības problēmas risināšanai ir mūsu sabiedrības administratīvās, sociālās un ekonomiskās stabilitātes priekšnoteikums.

6.4.3 Eiropas iedzīvotāju īpaša prioritāte ir ikdienas dzīves, ieskaitot ikdienas vajadzības, drošība un nodrošinājums. Pilsoņi sagaida no Savienības augsta līmeņa aizsardzību pret dabas

katastrofu, veselības un vides krīžu un citu liela mēroga katastrofu radīto risku. Pastāvīga uzmanība jāpievērš vidē vai pārtikā esošu kaitīgu vielu radītajam veselības apdraudējumam, kā arī jo īpaši enerģijas un transporta drošuma un drošības standartiem, un tiem jāpieņem Savienības mēroga pasākumi.

6.4.4 Atbilstošā līmenī jānodrošina vispārējas nozīmes pamatpakalpojumi, kā, piemēram, veselības aprūpe un izglītība, transports un sakari. Dažos gadījumos, piemēram, attiecībā uz enerģētiku un transportu piegādes fiziskā drošība ir nozīmīgs aspekts, attīstot iekšējo tirgu, kā arī saistībā ar daudzpusēju un divpusēju tirdzniecību un cita veida ārējām attiecībām.

6.4.5 Ilgtspējīga attīstība pakāpeniski sāk attīstīties, pateicoties atsevišķu pilsoņu un grupu informēšanai, attieksmei un rīcībai, un to vairs nekad nevarēs aizstāt ar pasākumiem "no augšas uz leju", kas tiek ekskluzīvi izņemti mūsu sistēmu, organizāciju un iestāžu sanāksmēs. Eiropa var lepoties ar organizētu un funkcionējošu pilsonisko sabiedrību, kurā iekļaujas izglītoti un aktīvi līdzdarbojošies pilsoņi, kā arī augsti attīstīta pilsoniskās sabiedrības organizāciju struktūra. Iespējams, ka tas ir turpmākas ilgtspējīgas attīstības izaugsmes labākais kultūras pamats.

6.4.6 Paplašināšana ir palielinājusi kultūru daudzveidību Eiropā. Tādējādi iespējams bagātināt ikviena iedzīvotāja dzīvi, tomēr ir vajadzīgi pasākumi savstarpējās sapratnes veicināšanai. Jāatbalsta arī saimnieciskās, politiskās un ikdienas dzīves pieredzes un zināšanu apmaiņa, ieskaitot atziņas par to, kā virzīties uz ilgtspējīgu attīstību. Ieguvējas būs ne tikai jaunās dalībvalstis, bet arī visa Eiropas un tās pilsoņi.

6.5 ES kā globāla partnere.

6.5.1 ANO Pasaules sammitā par ilgtspējīgu attīstību, kas notika Johannesburgā, ES pieteica sevi kā dinamisku un uz rezultātiem orientētu dalībnieci. Jaunu pasākumu, kā, piemēram, iniciatīvu ūdens un enerģijas jomā (brīvprātīgas partnerattiecības), uzsākšana ievērojami paaugstināja ES prestižu.

6.5.2 ANO līmenī turpinās Johannesburgas sammitā pieņemtā 52 lappušu apjoma rīcības plāna īstenošana. Tas ir lēns process, kurā iesaistītās valstis sastopas ar ievērojamām grūtībām solījumu un plānu izpildē.

6.5.3 ES ir jāizpilda saistības un vadošā loma, ko tā uzņēmas Pasaules sammitā. Tas jāatspoguļo finanšu plānā ietvertos resursu sadalē.

6.5.4 ES jo īpaši jāveicina pasākumi vismazāk attīstītajās valstīs (LDC), koncentrējoties uz tādām pamatvajadzībām kā ūdens, enerģija, veselības aprūpe, pārtikas nekaitīgums, sāku-mizglītība un apmācība, kā arī lauksaimniecības attīstība.

6.5.5 Atsevišķas ES valstis ir izstrādājušas visaptverošas atbalsta programmas vismazāk attīstītajām valstīm, jo īpaši Āfrikas valstīm. Labāk jākoordinē minēto attīstības programmu izklāsts un īstenošana ES un valstu līmenī. Īpašā programma "Cotonou" ir izrādījusies par vērtīgu līdzekli sociālo partneru un organizētās pilsoniskās sabiedrības iesaistei ĀKP (Āfrikas, Karību jūras baseina un Klusā okeāna baseina) valstīs.

6.5.6 Minētajās attīstības programmās zināmā mērā ir iekļauta arī ilgtspējīga attīstība. Saskaņā ar Johannesburgā pieņemto rīcības plānu tai ir piešķirama galvenā uzmanība.

6.5.7 Lai uzlabotu pasākumu koordināciju un stiprinātu ilgtspējīgas attīstības dimensijas, EESK iesaka ES turpmākās iniciatīvas, galvenokārt veidojot "brīvprātīgas koalīcijas", attiecībā uz konkrētiem attīstības jautājumiem, piemēram, ūdeni, enerģiju, pārtikas nekaitīgumu un veselības aprūpi.

7. Secinājumi.

7.1 Budžeta struktūras atjaunošana, norādot jaunās prioritārās jomas, raksturo ilgtspējīgas attīstības nozīmīguma atzīšanu. EESK izsaka cerību, ka iepriekš minētais tiks atspoguļots budžeta izpildē reālā izteiksmē, nevis tikai veicot tās pašas darbības tādā pašā veidā, tikai ar jaunu nosaukumu. Komiteja uzsver, ka izdevumu pārstrukturēšana attiecībā uz Savienības prioritārajām jomām jāveic neatkarīgi no galīgi izlemtā pašu resursu apjoma.

7.2 Jaunajā finanšu plānā, kas ir ES budžeta 2007. — 2013. gadam pamats, ir ļoti svarīgi skaidri atspoguļot Savienības prioritātes, jo īpaši Lisabonas mērķus un ilgtspējīgu attīstību. Šajā nolūkā jāveic izdevumu ievērojama pārstrukturēšana. Ja finanšu plāns, ņemot vērā tā samērā ilgo darbības termiņu, nevedīs ES attīstību pareizajā virzienā, ir maz cerību, ka to spēs paveikt citi darbības plāni vai vēlākas finanšu korekcijas.

7.3 EESK piekrīt Komisijas viedoklim par to, ka, plānojot Lisabonas stratēģijas īstenošanu līdz 2010. gadam, prioritāte jāpiešķir izaugsmei un nodarbinātībai. Izaugsme jāsaprot kā ekonomiskā izaugsme, ņemot vērā Eiropas tādas pamatvērtības kā sociālā integrācija, veselības un vides aizsardzība.

Konkurētspēja un ekonomiskā izaugsme nav galīgie mērķi, bet gan līdzekļi sociālo un ekoloģisko mērķu sasniegšanai. Problēma tomēr ir tāda, ka konsekventi lēnāka izaugsme un vājāka konkurētspēja ES salīdzinājumā ar citām galvenajām ekonomikas zonām var radīt draudus Eiropas sociālajam modelim un mūsu ekoloģiskajām vērtībām.

7.4 Ilgtspējīgas attīstības stratēģijas prioritārās jomas, kā arī pārējās jomas, kurās ir atzītas ilgtspējību neveicinošas tendences — klimata izmaiņas, transports, sabiedrības veselība, dabas resursi, nabadzības izskausana, iedzīvotāju populācijas novecošana un atkarība no izrakteņu kurināmā, jāuzskata par prioritārām arī budžeta politikā.

7.5 Budžeta pozīcija pati par sevi nav ne "ilgtspējīga", ne "nenoturīga". Ilgtspējīgas attīstības ietekme ir atkarīga no finansējamo projektu sīki izstrādātām programmām, mērķiem un kritērijiem.

7.6 Pamatlīdzeklis, lai nodrošinātu politikas vienotību un ilgtspējīgas attīstības mērķiem, ir ietekmes novērtējums. Ietekmes novērtējumi jāveic par katru atsevišķo budžeta programmu un tās mērķiem. Šajā sakarā jāpārtrauc atbalsts ilgtspējību neveicinošiem pasākumiem.

7.7 Saskaņā ar dažādām budžeta pozīcijām un programmām finansējamo projektu atlasei jāizmanto skaidri un pārredzami kritēriji. Tajos jāiekļauj tādi ilgtspējības kritēriji kā projekta ietekme uz vidi, veselību, darbavietu radīšanu vai zudumu un ES konkurētspēju.

7.8 Īpaša uzmanība veltāma struktūrfondu un Kohēzijas fonda līdzekļu izmantošanai, lauksaimniecības izdevumu, kā arī TEN programmu līdzekļu izmantojumam. Minētajās ES darbības jomās, kurās ir lielākie ES izdevumi, izvēle sistemātiski jāvirza uz tādiem risinājumiem, kuri iespējami labāk atbilst ilgtspējības kritērijiem.

7.9 EESK jo īpaši vēlas uzsvērt zināšanu, pētniecības un attīstības un jauno tehnoloģiju būtisko nozīmi. Pievēršot īpašu uzmanību iepriekš minētajam un nodrošinot pietiekamus līdzekļus, Eiropai ir unikāla izdevība paaugstināt produktivitāti, konkurētspēju, sekmēt izaugsmi un nodarbinātību, saskaroties ar nežēlīgu konkurenci citur pasaulē, un arī mazināt videi un dabas resursiem radīto spriedzi, izmantojot ekoloģiski efektīvākus tehnoloģiskos risinājumus iedzīvotāju vajadzībām saistībā ar veselības aizsardzību un drošību.

Briselē, 2005. gada 11. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumam

Sekojošie izmaiņu pieteikumu priekšlikumi, kuri ieguva vairāk nekā vienu ceturtdaļu no kopējā balsu skaita, tika noraidīti.

4.5. punkts

Grozīt šādi:

“ES ilgtspējīgas attīstības stratēģija šobrīd koncentrējas uz dažām acīmredzami visneatliekamākajām ilgtspējību neveicinošām tendencēm mūsu sabiedrībā — klimata izmaiņām, transportu, sabiedrības veselību un dabas resursiem. ~~Citas izmaiņas, piemēram, Vienlaicīgi jāpievēršas dziļas nabadzības un trūcības izskaušanai un iedzīvotāju populācijas novecošana pagaidām ir nobīdītas malā, lai pievērstos tām vēlāk izmaiņām uztverē attiecībā uz iedzīvotāju vecuma grupām. Viena no galvenajām ilgtspējīgas attīstības stratēģijas pieprasītajām un pielautajām izmaiņām ir tieši minēto prioritāšu apgūšana, nezaudējot iespēju nepieciešamības gadījumos rīkoties nozaru ietvaros.”~~

Pamatojums

Runa ir par priekšlikumiem ar vienotu mērķi: mēģināt padarīt ilgtspējīgas attīstības stratēģijas un jēdziena pieprasītās un radītās galvenās kultūras izmaiņas vēl pilnīgākas, nekā to šobrīd piedāvā izpētes atzinumi.

Jāpiezīmē, ka minētās kultūras izmaiņas jau ir manāmas gan sabiedrības, gan indivīda līmenī, kas, ja vien realizētā politika un iestādes (tātad — finanšu plāns) to veicina, ļauj padarīt ilgtspējīgas attīstības stratēģiju patiesi darbotiespējīgu. Bez tās ļaunākās bažas par nākotni varētu patiešām piepildīties.

Balsošanas rezultāti:

Par:: 51

Pret:: 54

Atturējās:: 26